

PREDGOVOR

Remećenje uvriježenog je (miroljubiva) disrupcija koja predstavlja manje ili veće obrazovne zaokrete kojima je cilj osnaživanje učenikova **iskustva s jedne strane te spoznajnih procesa s druge**. Naravno, kada je u pitanju jezik, odnosno njegovo učenje i poučavanje, tada govorimo o neraskidivoj trijadi jezika, kognicije i iskustva. Iako se navedeno može činiti trivijalnim i/ili dobro poznatim, suvremeno obrazovanje uvelike zanemaruje iskustveno učenje, jednako kao što zanemaruje i učenikovo spoznavanje novoga i smislenu izgradnju znanja. Činjenice se učenicima nude „upakirane“ i gotove za uporabu, kao i liste pravila, organizirani sadržaji, gotova i isključiva rješenja.

Prije negoli posvetim nekoliko riječi zahvale onima koji su me potakli na pisanje ove knjige, ali i vodili sa mnom rasprave o učenju i poučavanju, vratit ću se nakratko na „miroljubivu“ disrupciju spomenutu u prvoj rečenici ovoga predgovora. Naime, Clayton M. Christensen je 1997. godine u svojoj proslavljenoj knjizi *The Innovator's Dilemma* određene primjere tadašnje suvremene tehnologije nazvao disruptivnima. Christensenovo poimanje disruptivne inovacije je snažno utjecalo na promišljanje i značaj inovacijskih procesa, ali je doživjelo i određene kritike. Teorija je okarakterizirana kao preopćenita, neprovjerena kroz znanstvena istraživanja, odnosno relativno neuvjerljive prediktivne snage. Naposljetku, nedostaje čak i precizna definicija same disruptivne inovacije. Međutim, sasvim je nedvojbeno da je disruptivna inovacija postala *buzz word* i neizostavna sastavnica u kontekstu tehnološkog razvoja bez obzira koje područje ljudskoga života i društva zahvaća. Riječ je o promjenama koje (radikalno) mijenjaju način na koji živimo i djelujemo – od osobnih računala i pametnih telefona,

preko električnih vozila do *online* bankarstva i *online* učenja i poučavanja. Navedene promjene nerijetko podrazumijevaju inicijalne faze u kojima je inovacija lošije kvalitete od već postojećeg rješenja u primjeni, ali s vremenom se poboljšava, postaje sve prihvaćenija i uspješnija te, naravno, profitabilnija.

Pojam **remećenje uvriježenog** iz naslova ove knjige svakako je inspiriran idejom disruptivne inovacije, ali remećenje o kojem se govori u ovoj knjizi odnosi se na ono koje se izravno oslanja na kapacitete ljudskoga uma te se na određeni način može interpretirati i kao **reakcija na tehnološke promjene** koje su učenje zacijelo učinile dostupnijim i bržim, no nerijetko površnijim pa i pogrešnim. Zanimljivost je da se nastajanje ove knjige poklopilo s lansiranjem ChatGPT-a i raspravama o tome što takav sustav umjetne inteligencije s otvorenim pristupom znači za čovjeka i društvo u cjelini. Što to znači za nastavnike i obrazovanje zacijelo je nemoguće sa sigurnošću predvidjeti, ali sasvim je jasno da se **obrazovanje mora mijenjati**. Smatram da će uspješnost obrazovnih sustava, škola i nastavnika uvelike ovisiti o tome koliko će se usredotočiti na **jedinstvenost čovjekova uma**, dakle na sve ono što čovjeka čini čovjekom: emociju, svijest o sebi i drugim ljudima, kreativnost, učenje u neprestanoj interakciji s drugim ljudima i učenje kroz silnu dinamičnost i promjenjivost društvenog konteksta.

Prvotno je ova knjiga trebala biti knjiga o prirodi kreativnosti, interdisciplinarnosti te općenito o učenju i poučavanju. Ideja je nastajala zajedno s radom na osmišljavanju interdisciplinarnog sveučilišnog studija *Primijenjena kognitivna znanost*. No, na nagovor dragog kolege Mateusza-Milana Stanojevića, napisala sam knjigu koja se s jedne strane dotiče navedenoga, a s druge strane objedinjuje moj znanstveno-nastavni rad i temeljne kognitivnolingvističke postavke koje još uvijek nisu zaživjele u školskoj nastavnoj praksi. Kolegi Mateuszu se stoga

ponajprije zahvaljujem na poticaju da napišem ovakvu knjigu, zatim na korisnim recenzentskim komentarima i prijedlozima, a nedvojbeno ponajviše na dvadesetak godina nesebičnog i prijateljskog sugovorništva. Druga osoba kojoj želim zahvaliti je još jedan dragi kolega, FER-ovac Dario Bojanjac. Iako za sebe kaže da su njegova područja elektrotehnika i matematika, Dario je ustvari renesansni čovjek kojega zanima gotovo sve te je teško naći temu o kojoj nema znanja i mišljenja – od fizikalnih zakona preko filozofije, književnosti i filma do politike, obrazovanja i aktualnih izazova u akademskoj zajednici. Naši razgovori o odnosu jezika i matematike, kognitivnoj znanosti, razvoju i ulozi tehnologije u suvremenome društvu, kvaliteti učenja i poučavanja te pitanjima izgradnje znanja neprocjenjivi su – ne samo za kreiranje sadržaja ove knjige, već i za moja promišljanja o mnogim pojavnostima koja nas okružuju. Nadam se da će se naši razgovori materijalizirati u jednu koautorsku znanstvenu ili popularno-znanstvenu knjigu koja će poljuljati pokoju uvriježenu teoriju, praksu – ili oboje. Želim zahvaliti i Aniti Peti-Stantić, sjajnoj lingvistici i dragoj kolegici, na podršci i vrijednim recenzentskim prijedlozima koji odražavaju širinu njezinih interesa te strastveno zalaganje za smislenu obrazovanje, čitanje i opstanak knjige.

Knjigu posvećujem svojoj obitelji koja s ljubavlju i strpljenjem tolerira moju posvećenost poslu.